

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De efficacia aquae benedictae

Johannes <de Turrecremata>

[Augsburg], um 1476

[Articulus primus. De institutione ac efficaci virtute aque benedictae]

[urn:nbn:de:bsz:31-305451](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-305451)

In
D. Georg. N. 4.

Incipit tractatus de efficacia aque benedictae: per venerandum magistrum Johannem de turre cremata: sacre theologie professo- rem: ordinis predicatorum: tempore concilii Basiliensis compi- latus: contra petrum anglicum hereticorum defenso- rem. in bohemia.

Prologus.

Iunxit mihi super paternitas vestra pater: pro- pleuma respondendo magistro Johanni de ragisio primo bohemorum articulo respondens: per magi- strum petrum anglicum propositum notare: cum diligetia. annotavi siquidem pater et dñe veneratōnis amplissime: ne dum propleumatis titulum memorie consignans: verum etiam eiusdem propleumatis latentis ambiguitatis dissolvendo nodulos animū parumper accomodans. quod ve benignissime paternitatis illu- minatissime sapientie emendandum offero et suppleendum. Cuius quidem propleumatis videlicet **O**trum aqua benedicta sit maio- ris efficacie et virtutis quā sacramentum sensibile altaris. **D**eduo iuxta presumptum et questum duos complectitur articulos. **Q**uoniam aquam benedictam heretici tanquā rem inutilem et nul- lius virtutis credere videntur. **D**e cuius institutōne ac efficaci- tate per diuersa capitula distributus est primus. **S**ecundus vero articulus respondebit proposito dubio:

Capitulum primū De tuna aqua benedicta.

Triplex genus aque benedictae reperio: cuius usum xpi- ane religionis vitus deuote amplectitur et obseruat. **P**rima aqua benedicta est que diuinis precibus sacra- ta et benedicitur in dedicatōne ecclesie et altaris. de qua fit mentio ex tra de conse. eccle. vel altaris c. proposuisti: et c. aqua per episcopum bene- dicta. **S**ecunda aqua benedicta est fontis baptismalis. de qua de conse. di. 3. c. in sabbato sancto pasce et penthecostes. si quis aqua benedictam et consecratam velit in domum suam ad aspersionem recipere ante casusmatis infusionem recipiat. **T**ercia aqua benedi- cta est qua communiter aspergimur in ecclesia: de qua de conse. di. 3. c. **A**quam. ubi dicitur. **A**quam sale aspsam populis benedicimus ut ea cumdi conspersi sanctificent. **P**rimis duobus generibus aque pretermis de tercio genere: de quo propleuma propositum motū est: nunc sermo habendus est. **E**t quod omni cuius rei notitia ad qd

nominis sumit exordium: ideo presentis intentionis sermo a quod
nominis aque benedictae suum inchoabit. Et licet doctores huius
sacramentalis discretionem non tradiderunt: quia ratio de sacra-
mentalibus inter doctores diffusus est habitus sermo: reputantes
ea tanquam causas per accidens ad anime sanctificationem. Verumtamen
diffinitionem huius sacramentalis formando ad similitudinem diffi-
nitionis sacramenti baptismi. qua secundum hugonem de sancto vi. dicitur
Baptismus est aqua diluendis cum mimbis sanctificata per verbum
dei. Ita pariformiter aquam benedictam deservientes dicere pos-
sumus. Aqua benedicta est sale conspersa pro fugandis demoni-
bus. precum divinarum verbo exorata siue sacrata. Que quidem
descriptio satis conveniens esse videtur: cum omnes causas ex qui-
bus notitia uniuscuiusque rei colligitur amplectitur. Causa quidem
materialis tangit cum dicitur aqua sale conspersa. Causa formalis
cum dicitur precum divinarum verbo. Causa efficiens cum dicitur exorata
siue sacrata per ministrum ecclesie. Causa vero finalis cum dicitur
pro fugandis demonibus. de quibus in speciali sermo erit in sequentibus.

Capitulum Secundum De institutione huius aque

Homo quippe universarum vitium suarum totalitate col-
lecta in deum ferri debet: ab incommutabili bono scilicet
deo avertens: divina iusticia derelictus a dyabolo potent
invasus ita miserabiliter revidetur est: ut ne dum dyabolo in eum
in omnia que in hominis usum veniunt in ipsius nocentem potestatem ac-
ceperit. ut dicit sanctus thomas in quarto di. vi. Qua ex radice duplex
impugnationis genus demonis esse circa hominem experimur ab
interiori. Impugnat siquidem hominem ab interiori: impugnat ab
exteriori. Et licet huius impugnationis molestia homo iustissime
grauaretur: divina tamen bonitas humane miserta infirmitati. ne dum
contra peccatorum morbos egrotantium animarum efficaces ecclesie
sue sancte medicinas in faciem paravit: verum etiam ad repumendam
et arcendam demonis potestatem in aggressu impugnationis sa-
lubria remedia in quibusdam sacramentalibus in ecclesia sua esse
disposuit. Inter que doctores theologie exorcismum et aquam be-
nedictam communiter traditione connumerant. Exorcismus quidem
contra impugnationes dyaboli quas ab interioribus commouet
ad cuius repumendam potestatem dicitur esse ordinatus. Non enee-

Ita aqua benedicta

ab interiori
ab exteriori

impugnat
repumendam

Enegmas
gumini qui exorcisunt dicunt quasi interius laborantes. Aqua vero benedicta contra dyaboli impugnationes / quibus homines ab exorcibus pulsantur: ad cuius arcendas et compendendas potestates vires et ingressus impulsusque dicit esse instituta. Preterea huius institutionis clementia ex hoc colligi potest. Sicut enim in remedium contra peccata secundo loco data est penitentia congruenter / ne in ecclesia deficeret salutaria medicina contra peccata post baptismum suborta. quia baptismus est sacramentum non iterabile: ita videtur rationabile fuisse / ut in remedium contra impugnationes demonum post baptismales exorcismos in homines insurgentes esset instituta aqua benedicta: ex quo baptismales exorcismi non iterantur. Et illa est ratio sancti Thomae in tertia parte. q. lxxi. ar. ij. in ratione unius articuli. Et sic patet quod in ecclesia semper esset remedium et munimen paratum contra huiusmodi demonum molestias: prout in eadem huiusmodi aque benedictae satisfactio est instituta.

A quo instituta est et quo tempore. Capitulū. iij.

Tercio notandum quod sicut in rebus universitatis causalitate regimie et gubernatione. deus sua providentia quedam immediate per seipsum: quedam vero per causas secundas instituit operatur et regit: ita pariformiter in ecclesie sue sancte regimie et gubernatione quedam per semetipsum instituit: quedam per ecclesie ministros instituenda disposuit. Exemplum prout sunt ecclesie ipsa sacramenta. quae ut celebrare habet doctorum theologorum doctrina / ab ipso domino nostro ihesu christo immediate sunt instituta. cum enim ipsa efficiant quod figurant. Figurant autem et significat ex institutione ut dicit hugo de sancto victore in libro de sacramentis. ex institutione sortiti. dicenda erunt sue virtutis efficaciam. Efficacia autem talis in sacramentis non potest esse nisi a solo qui spirituum sanctificator est solus / secundum illud ysai. xliij. Ego deleo iniquitates et peccata. Igitur sacramentorum institutio est a solo christo et non ab aliquo homine puro. Exemplum vero sanctorum videlicet eorum quae christus per ecclesie sue ministros in eadem esse disposuit / sicut sunt benedictiones pontificum. abbatum. virginum. et vestimentorum: et huiusmodi. Item exorcismi et aqua benedicta: cuius quidem dominice providentiae dispositio et auctoritas ecclesie data / expresse tangitur luce domini. Domino ita ecclesie prelati in persona apostolorum dicente. Qui vos audit me audit.

Aqua benedicta

Instituta sunt

Instituta sunt

aqua benedicta

qui vos spernit me spernit. Ecce dedi vobis potestatem calcandi super serpentes & scorpiones / & super omnem virtutem inimici. Que quidem potestas non est solum apostolis dicenda fore donata & non ecclesie: cum Math. xvi. dominus ecclesie sue sancte tante potestatis munus promisit / ut porte inferi non prevalerent adversus eam. Amplius autem nulli dubium videtur debz qd huiusmodi utputa aqua benedicta sacerdotum ministerio per ecclesiaz instituta / aliquam sortiatur ex benedictione efficaciam virtutis. qz huius benedictio et si ministerialiter ab homine fit / tamen in dei omnipotentis nomine fit. Cuius ille dicatur facere sub cuius nomine et vice fit hec benedictio que verbis celestibus cum invocacione sancte trinitatis fit magis est dicenda benedictio dei qm hominis. Sm illud Numeri. vi. Invocabunt nomen meum super filios israel / ego autem benedicam eis. Ubi glosa ordinata dicit. Sacerdotum est nomen dei invocare. dei autem quod petierit prestare: puta si in lege nature sacerdotum sacramenta dispensationis p voluntatis libere sacramentis visibilibus suam profitebantur fidem que etiam non habebant efficaciam ex opere operato: habebant tamen ex fide sine opere operante cum amplius auctoritatis sit sacerdotij nove legis ministerium. Nulli dubium quin ecclesia catholica casti sacerdotio sublimata et tante potestatis locupletata munere possit instituere multa sacramentalia: que ex totius ecclesie fide & meritis efficaciam & proficuum habebunt virtutis operationem. Ceterum si aqua expiationis in lege veteri per ministros moysi anere vituli in se conspersa tante efficacie dicatur fuisse ut populum sanctificaret: quanto magis aqua benedicta in casti nomine divinis precibus non per moysi ministros / sed ihesu casti ministros consecrata. Qui igitur ecclesiam sanctam catholicam amplioris dignitatis et potestatis credit esse qm synagogaz incunctanter credere debet hec ecclesie sacramentalia non mania s; ad ea ad qd ecclesiam deputata veracez & efficacem divinitus continere virtutem. Instituta autem legitur qm in principio nascentis ecclesie. De eniz legitur tam in decreto de ose. di. iij. c. aqua sale. In cronica summoz pontificu tam vincencij hystorialis: qm martini fratris sacri ordinis predicatoz. Alexander primus et martir qui sedit in cathedra petri. Anno a passione domini. lxxxiiij. fuit primus qui aquam cum sale benedicta instituit: & in habitaculo hominum iussit aspergi. de quo etiam Dugo de sancto victore li. de sacramentis.

de expiationis
in lege veteri
per ministros
moysi anere
vituli in se
conspersa
tante efficacie
dicatur fuisse
ut populum
sanctificaret:
quanto magis
aqua benedicta
in casti nomine
divinis precibus
non per moysi
ministros / sed
ihesu casti
ministros
consecrata.
Qui igitur
ecclesiam sanctam
catholicam
amplioris
dignitatis et
potestatis
credit esse qm
synagogaz
incunctanter
credere debet
hec ecclesie
sacramentalia
non mania s;
ad ea ad qd
ecclesiam
deputata
veracez &
efficacem
divinitus
continere
virtutem.
Instituta
autem legitur
qm in
principio
nascentis
ecclesie.

Nota
29

aqua benedicta quae supra fit

inquit. Alexander papa quintus a beato petro instituit ut aqua
sale benedicet / au aspergendū populū & habitacula eoz. Illorum
vniq; exemplo quo heliseus ppheta sal in aquā misit & misisse legit
ut condimento hoc fontes amari in dulcedinem verterentur.

De forma & ministro. Capitulum Quartum.

Quater huius sacramentalis materia uenienter assignata
est aqua sale conspersa: quae uenientia ex tripla consideratione
colligi potest. Primo quidem ex consideratione finis ad quam di-
citur fuisse instituta. Cuius enim hostis nostrum impugnationis aggressus
sit generalis: iuxta illud Job. vij. Militia id est pugna est uita hominis
super terram decuit ut remedium institutum contra dyaboli impugnationem in
materia daretur cuiusmodi facilius ubique terrarum inueniri posset cuiusmodi
est aqua & sal. Secundo ex consideratione cause principalis: ubi omnis uir-
tus tam sacramentalium quam sacramentalium emanat. Nominatim igitur sal
aqua ad significandum coniunctionem uerbi dei cuius humana natura ex cuius
uirtute uerbi & munere efficacia dependet omnium quibus in ecclesia uir-
mur ad animarum salutem. Siquidem sicut aqua ratione labilitatis humanam
naturam descurbit. Ita dei filius dei sapientia per salis species designat. Cuius
propter uirtutes obseruatiua a corruptione / mentes enim quas possidet im-
corruptibiliter seruat. tunc ratione uirtutis condicendi / nulla enim otem-
platio dulcis: nulla doctrina suavis: nulla demum deo gratata opera
nisi sint diuine sapientie condimento suffulta. Hinc apoc. i. cori. ij. Pre-
dicamur christum dei uirtutes dei sapientiam. Et glo. ordi. super illud. iij.
Regum. ij. Afferte michi uas nouum & mittite in illud sal: dicit ita.
Sal id est sapientia in uase fictili id est in corpore humano. aquas sanat id
est populum in dulcedine delectationis et bonorum operum per cuius incarna-
tionem fecundat aduersus. Tercio ex parte similitudinum & represen-
tationis ad ea quibus dyabolus a mentis domicilio repellitur. con-
uenienter aqua sale conspersa huius sacramentalis materia assi-
gnatur. Duo enim dicuntur expellere peccatum de anima et ita dya-
bolum per peccatum in ea regnantem. uidelicet lacrimarum effusio quae
per aquam intelligitur & sapor siue affectus celestis sapientie quae salis no-
mine designatur. De qua sapientia Bernardus in sermone super Cant. ait.
Inuenisti plene sapientiam / si desleas peccata potestate uite. Si
presentis seculi parumpendas. si eterna toto desiderio concupiscas.
Istis quippe duobus mens interius a dyaboli potestate liberatur.

scz dolore p̄teutoꝝ & amore vite celestis: qui secum portat firmi-
tateꝝ iteꝝ non offendendi. In cuiꝝ figura **Magdalena** clauissima
p̄cessit: de qua lacumante & celesti amore flagrante septem demo-
nia virtute domina expulsa: legat̄ luce. viij. **On Dugo de sancto**
vid. ubi sup̄ sic dicit. **Hec** est aut̄ sanctificatio huiꝝ sacramenti q̄
aqua significat p̄teutis. **Sal** discretōem & cautelam
de futuris. q̄ duo si simul misceantur amara conscientia vertitur in
dulcedinem atq; illusiones & inuestatōes demonuz amplius ei nō
dominantur: hec ille. **Circa** illud ibi iste doctor huiꝝ auctorita-
tis in principio aquaz benedictam nominat sacramentuz / post eut
sermo: in quo ostendit q̄ ibi sacramentum pro signo sacramen-
tali est positum. c. vij. **Forma** vero huiꝝ sacramentalis cōueni-
enter traditur expressa in verbis preces diuinas continentibus:
& signo crucis quibus aqua exorāatur & benedicit̄: ut puta. cum
dicitur exorāso te creatura aque in nomine dei patris omnipoten-
tis / et in nomine ihesu cristi filij eius domini nostri & in virtute
spiritus sancti ut fias aqua exorāata ad effugandam omnem
potestatem inimici / & ipsum inimicum eradicare: & explantare va-
leas cum angelis suis apostatis per virtutem eiusdem domini no-
stri ihesu cristi / qui venturus est iudicare viuos & mortuos & secu-
lum per ignem Amen. **Pro** cuius intellectu notandum q̄ si-
cut diffinitio debet indicare totū esse rei si fuerit perfecta: ita per
formā sacramenti siue sacramentalis debet innotescere totū quod
ad sacramentale pertinet. **Pertinent** aut̄ ad ratōem eius multa:
videlicet quatuor genera causaz sicut supra patuit. **Actus** aut̄
cum materia tanguntur cum dicitur. **Exorāso** te creatura aque
Causa vero principalis vnde hoc sacramentale efficacā habz tan-
gitur cum subditur / in nomine dei patris: et in nomine filij ihesu cri-
sti domini nostri: et in virtute spūs sancti. **Ceterum** quia omnis
virtus sacramentalium sicut & sacramentoz dependet ex virtute
passionis cristi: ideo additur crucis assignatio. **Simis** aut̄ ad quez
est ordinatuz sacramentale hoc expunitur cum additur / ut fias
aqua exorāata / ad effugandam omnem potestatem inimici. **Et**
similis forma verborum tangitur in exorāatione salis / ut patet
inuenti formalia exorātorum. **Minister** vero huiꝝ sacramen-
talis quantum ad materiam consecrandam secundum consuetu-
dinem nunc generaliter obseruatam in ecclesia est sacerdos quod
in ecclesia colligitur ex isto decreto **Alexādu** pape de consecra.

Forma

Forma

Forma

Forma

di. iij. c. Aquam sale consperſaz. diuinis ſic pplis benedicimus ut
ea cuncti aſperſi ſanctificentur et purificentur: quod hoc et omni-
bus ſacerdotibus faciendum eſſe mandamus. **Dec ille.** Ecce q̄
benedictionis et ſanctificationis huius aque miniſterium ipſo de-
creto ſolis. ſacerdotibus demandatur.

De effectu et utilitate aque. Capitulum v.

Inſtitutione materie / forme ac miniſtu huius ſacramenti con-
uenienter oſtenſa: circa effectu et eius utilitatem iam aliquid vi-
dendum eſt. **E**ſt ſiquidem aqua benedicta diuinorum conſecra-
ta ſermonum aptitudine / et amplitudine diuine virtutis: mu-
tum vtilis et fructuosa. **C**um primo: quia ſi nullius eſſet virtu-
tis ut quidam heretici diuine largitatis beneficijs ingrati damna-
biliter dogmatant: fruſtra in eccleſia fieret: vanaq̄ eſſet huius be-
nedictio. **C**um ſcdo: quia p̄p̄ vniuerſalis eccleſie t̄q̄ quaſi or-
be: huiusmodi **quaſi** aque utum cum deuotione obſeruans: verba
iſta tam in eius benedictōe q̄ in eius aſperſione p̄ferret que effe-
ctum multiplicem denotant fieri p̄ eaz: quod aſſerere de ſancta ec-
cleſia p̄phanum ē: que in vrb̄ ſuis a ſpiritu ſancto credit guber-
nari. **C**um tercio: nam aque benedictę efficaciam multa teſtant
miracula varijs exemploꝝ ſparſa voluminibus: que mendosa pro-
fiteu ſaculegium eſſet / et blaſphemiam diuine virtutis videretur
ſanare. **E**ſt igitur notandum q̄ multiplex eſt utilitas ſiue virtus
aque benedictę: put colligitur ex verbis formalibus benedictōis
huius aque ſuprapoſitis: alijsq̄ in ſacramentalibus poſitis. **A**tq̄
ex decreto alexandri p̄mi de cōſe. di. iij. c. **A**quam ſale conſper-
ſam populis benedicim⁹: ut ea cuncti aſperſi ſanctificentur et puri-
ificentur: quod et omnibus ſacerdotibus faciendū eſſe mandam⁹.
Nam ſi am̄ vituli aſperſus populū ſanctificabat atq̄ mūdabat.
Et ſi ſale aſperſa per heliſeum ſterilitas aque ſanata eſt: quanto
magis p̄cibus ſacrata ſterilitatem aufert rerum humanarum
et cōmquinatos ſanctificat et purgat / et cetera bona multiplicat
et inſidias dyaboli auertit: et a fantaſtijs verſucijs homines defen-
dit. **Dec ille:** **E**x quibus decem effectu aquę benedictę colligi-
poſſunt. **P**rimus eſt p̄fugatio ſiue p̄pulſio ſpiritus immūdi. vir-
tus enim diuina que in exorcismis eſt ad p̄pellendum efficac̄ in-
ueſtatōꝝ demonū hoſtis noſtru et arcendā. **D**e qua aug⁹. libro de

simbolo libro primo. et recitat de conse. di. iiii. c. sicut nostis. **P**au-
uuli exorcisantur ut pellat ab eis dyaboli potestas inimica: in aq̄
exorcisata manere creditur ad eundem effectum efficaciam habes
Unde in sacramentali: exorciso te creatura aque et cetera. sequitur
ut fias aqua exorcisata: ad effugandū omnē potestātē inimicā hac
ratione fideles aqua benedicta aspergunt propria habitacula pie cre-
dentes. q̄ ubique fuerit aspersa p̄ muocationem sancti nominis
hiesu xpi: omnis inuestatio immundi spiritus ab eis appellatur.
Unde hugo de sancto vidore supra dicit. Adac igit̄ aqua sanctifi-
cata fideles aspergunt: et habitacula fidelium illustrant ab illusionē
et inuestatione malignorum spirituum: in qua effectus figurati potest
in sanguine agni pascalis: qui in postibus habitaculorum: ad repellē-
dum exterminatorem dei mandato ponebat. **Exodi. xij.** **U**nde
magister wilhelmus durandi in rationali diuinoz officioz ita di-
cit. **S**acerdos aqua benedicta altare: ecclesiam et populū aspergit:
ut omnis immundoz spurcia tam de habitaculo q̄ de cordibus fi-
delium appellat. **V**irtus aque benedicta inest et etiā q̄a nouus xp̄ia-
noruz populus baptismatis sacramēto renatus: ita misterio aq̄
lota renatoruz corpora munit: sicut sanguis agni presto populū
ad repellendum percussorem in postibus ponebatur hanc arbitror
fore causam: cur dyabolus mētibus hereticorum huiusmodi sacramē-
talis virtutis ita specialiter fidem extinguit: videlicet p̄ infidelitatis
errorem ac xp̄iane religionis armatura neglecta: qua ei⁹ impug-
nationis aggressus reprimi et arcetur liberius. **S**ecundus
effectus aque benedicta consequenter dependet ex primo: et est mētis
p̄uificatio a fantastiis perturbate illusionibus. **S**olet enim temō
ut dicit beatus **Aug⁹** per omnes aditus sensibiles reꝝ diuersarū
speciez humanas ppulsare mētēs et perturbare. quo aspersione aq̄
benedicta p̄fugato: mens ab illis fantasijs expurgat et p̄uificat
De quo in p̄fato decreto dicit: et insidias dyaboli auerit: et a fan-
tastiis versucijs homines defendit. **E**t in sacramentali exorcisa-
tione salis admiscendi dicitur. ut efficiatis sal exorcisatus in salu-
tem credentium: ut sis omnibus te sumentibus sanitas anime et cor-
poris: et effugiat atq̄ abscedat ab eo loco quo aspersus fueris
omnis fatasia vel neq̄a vel versucia dyabolice fraudis. omisq̄ spi-
rit⁹ immund⁹ adiurat⁹ hęc ibi: **U**ter⁹ effect⁹ dependet ex p̄mis-
sis: et est reuocatio siue reductio cordis: ad se terrens affectibus
siue sollicitudinibus distracti: dispersisq̄. **T**este quidem **Beda**

super illud **L**uce secundo. Amicus noster venit de via & cetera
Quotiens amicus noster a nobis recedit quotiens ad appetenduz
temporalia foris vagatur: deuotio enim sana hoc habet quod aq̄
benedicte aspersione demonis potestate repressa et profugata q̄
terrenis affectibus humanum animum reuocat: assistente gratia
mens ad interiora reuocata recollectō fiet atq̄ deuotior. **O**nce
in sacramentali benedictione salis et aque inter alia dicitur deus
in uide virtutis aucto: supplices te rogamus ac petimus ut hanc
creaturam salis et aque dignant accipias benignus illustres pie
tatis tue more sanctifices ut ubicunq̄ fuit aspersa per inuocatio-
nem sancti nominis tui infestatio immūdi spiritus abijciat: terrorq̄
que uenenosi serpentis procul pellatur / & presentia sancti spiri-
tus nobis tuā misericordiam poscentibus ubiq̄ adesse dignetur
Quartus effectus. Est peccatorum uenialium remissio qui effe-
ctus ex decreto prelibato colligitur ubi sic dicitur. **A**qua sale cō-
spersa populis benedicimus ut ea cuncti aspersi sanctificent et puri-
ficent nam et si cinis vituli populū sanctificabat & mundabat mul-
to magis aqua conspersa diuinis q̄ precebus sacrata / populū san-
ctificat & mundat. **I**tem ad idē est **C**iprianus papa dicens / homi-
nes ideo aqua benedicta: asperguntur quia ualet ad sanctificatio-
nem in quibus omnibus auctoritatibus mūdatio ista tenenda est
a uenialibus solum q̄ inuit glo. prelibati decreti **R**atione uero hui-
us uirtutis siue utilitatis cum aspergimur aqua benedicta a festo
penthecostes usq̄ ad pascale festuz cantamur **A**sperges me domi-
ne ysope & mundabor lauabis me & super muez de alibor quod
sumptum est. **D**e psal. l. et in eiusdem beneficij memoriam pasca-
li tempore ad huius aque benedictionē decantat ecclesia. **D**idi aq̄
egredientem de templo a latere dextro. **E**t sumptum ē de ezech.
xlviij. ubi dicit ecce aque redūdantes a latere dextro. **Q**ue aucto-
ritas et si directe & principaliter aquam baptismalem uideat re-
spicere tamen ecclesia eas ad aquam benedictam refert que quo
ad mutationem uenialium lauacu salutis instar obtinere uideat
In cuius quōdam cōsuetudine huius aque figura fuit aqua illa q̄
in ueteri testamento cinere vituli rufi admixto populis expiatio-
nis et purificationis gratia uidebatur aspergi cum ut dicitur nu-
meu. xviii. **Q**uintus effectus ē preparatio siue dispositio ad pu-
ritatem orationis. **C**um enim ex superioribus sumat effectum
ut appellat & profugat demones eorumq̄ potestatem repellendo q̄

170

teste **I**saac abbate in coll. s. p. orantibus nobis maxime insioiãt
patet clauissime plurimum cõferre vtilitatis huius aque asperio
orantibus. Ceterũ hoc idẽ colligitur ex alijs eiusdem aque asig-
natis effectib; scilicet. ij. iij. et quarto : quam v̄ro cõmoda sunt
orationi purificatio mentis a fantastiis illusiombus et cordis ab
exterioribus ad interiora reuocatio et ipsa peccatorum venialium
remissio facile quisq; nouit. Quã obrem communiter ch̄stiane
religionis habet deuotio ante oratorum in ingressu ecclesie asp-
soriũ aq̄ benedicte vt diuina sibi collata / virtute ppulsatis fanta-
siarum v̄mbrabilibus sigmentis animũ ab omni discursu ⁊ lubu-
ca vagatione quietus abiliior fiat ad volatus celestes. In curũ fi-
gura in veteri testamento immũdus tẽplũ nõ ingrediebãt nisi aq̄
expiatõis asp̄sus. Numeri. xviii. vnde **D**ug. de sancto vic. vbi
supra. Nos itaq; per singulos dies dñicos diuertit̄es aq̄ ⁊ sal sil-
miscendo benedicimus vt hac aspersiõne fideles et habitacula fide-
lium contra sp̄itales neq̄as muniamus. **S**extus effectus ẽ
vtilitas ad peragendũ deuotiũ i ecclesia misteria diuina ⁊ post ad
suscipiendum ea sacramenta: huius enim vtilitas ex predictis col-
ligitur de qua dicit sanctũ **U**ho. i. iij. di. ij. **A**q̄ benedicte valz cõ-
tra omne qd̄ sacramentorũ effectũ potest impedire. Nec ille hac
ratione arbitror aspersiõnem aque benedicte nedum hominũ sed
etiã altarium in ecclesia esse practicatam. Nam altari necesse est
quid ibi consecrandum est vt inde omnium malignorũ sp̄ituum
arceatur presentia. **S**eptimus effectus est sterilitatis ablatio
sive remotio in humanis rebus et ita promotio fecunditatis sive
prol̄ habende. Sicut recolende memorie magister vincentius in
sermõibus exemplificabat sive aliarum rerũ de quo effectũ in p̄-
nominato **A**lexandri primi decreto ita dicitur. **E**t si sale aspsõ-
per helizeum sterilitas aque sanata ẽ : quantomagis precibus sa-
cus sterilitatem aufert humanarum rerum hec ille. **U**daus ef-
fectus est virtũ v̄bertatis ad rerum temporalium veluti frugũ ⁊
similiũ multiplicatiõẽ iste dependet ex precedenti sicut effectus ex
causa quia fecunditatem v̄bertas sequitur: de quo effectũ in preli-
bato decreto dicitur. **C**omq̄natos sanctificat et purgat et cetera
bona multiplicat hec ille. **H**onus effectus est salutare munitẽ
contra egutudines. Valere enĩ creditur ad salutẽ anime ⁊ cor-
poris fidelium. vnde sacramentali tali precum diuina forma pie-
tatis **M**aiestatẽ i huius aque benedictione sancta ecclesia exorat.

dicens. **I**mmentiam tuam omnipotens deus humiliter
implozamus: ut hanc creaturam salis quam in vsum humani ge-
neus tubuisti: benedicere et sanctificare tua pietate digneris. ut
sit omnib⁹ sumētibus salus mētis et corporis. et quicquid ex eo tas-
cum vel respsum fuerit careat omni immundicia: omniq³ impugna-
tione spiritalis nequie. **H**ec ibi. **D**eimus effect⁹ est pfugato
pestilentie siue aucte corrupētie: ita ecclesiā sanctā in sacramenti
hui⁹ aque benedictōe omnipotentē deū ita legimus exorare. **D**eus
q³ ad salutem humani generis maxia queq³ sacramēta in aquaz
substantia cōdidisti adesto ppia⁹ inuocandibus nostris et elemēto
huic multimodis purificationibus pparato virtutem tue benedi-
ctōis infunde. ut creatura tua misterijs tuis seruicns ad abijcē-
dos demones / morbosq³ pellēdos diuine gratie sumat effectum ut
quicquid in domib⁹ vel in locis fidelū hec vnda respserit: omni ca-
reat immundicia liberet^r a noxa: non illic resideat spirit⁹ pestilens
nec aura corrupēs. discedant omēs insidie latentis inimici. **E**t
si quid est qd³ aut incolomitati habitantū mudet / aut quieti asp-
sione hui⁹ aque effugiet ut salubritas p inuocandem tui nominis
expetita ab omnib⁹ sit impugnatō mib⁹ defensa. **H**ec ibi. **N**on ē
aut credendū has vniuersalis ecclesie sponse kaussime hiesu xpi p-
ces xpi nomie cōsecratas vanas esse: aut apud ei⁹ ecclesie spō-
sum ihm xpm exauditōis grā carere q³ ad petendū ipam ecclesiā
inuitat dicēs. **P**etite et accipietis **J**ohis. xvi. certificat eā ad au-
diendū cū ait. **Q**dcunq³ petieritis in nomie meo hoc faciā. **P**re-
terea ē diligēter cōsiderandū q³ nō obstat si aliquā in aspione aq³
bndictōe hui⁹ modi effect⁹ vniuersalit^r non cōsequimur: hoc enim
non est ex defectu aque bndictōe: quia qntum est in se mstituta est
ad hui⁹ modi effectus opandū: sed puenit aliūde veputa ex pte
suscipientis vel aliqua causa diuine sapientie cogita.

Capitulū vi. hīs gen⁹ causalitatis quo
aqua benedicta poidos opat effectus.

Questio q³em esse dubitatō apud nōnullos de modo quo
aq³ bndicta efficere dicat plibatōe effectus. an videlicet
ex ope opato vel ex ope opante. **M**o quā dubitatōez
duplex mod⁹ dicēdi dat ab auctōrib⁹. **Q**uē petr⁹ de paluce i iij
di. vi. circa materiam exorcismoz. psequit pum⁹ dicēs: q³ aqua
bndicta opat supradicta non ex ope opato s³ ex ope opante.

scz ex fide ecclesie p̄ modū meriti ordōis ⁊ suffragij Ope dico ope
rāte totū ecclesie: et nō ex solo feruore ⁊ deuotōe vtentū. **Dñ**
dicit petr⁹ de palude in q̄rto. **Nō** ē p̄cipēda fides totū ecclesie
meritū ei⁹ ⁊ p̄ces ei⁹ sic nec ista sacramēta p̄ ecclesiam instituta
Dñ q̄ntū plus valet fides meritū ⁊ oratio totū ecclesie q̄ om⁹
p̄sone: tantū p̄cellūt iste generales ceremonie totū ecclesie: que
nō sine inspiratōe dei inuēte sunt singularib⁹ deuotiomb⁹ singu
lorū. Qua ex re apte colligit̄ q̄nta erroris caligine inuoluuntur
heretici: q̄ p̄uas adinuentōnes p̄ferūt sancte matris ecclesie in
stituta. **Ali⁹** mod⁹ dicēdi ē: p̄ ex ope opato: ⁊ iste mod⁹ dicē
di subdiuidit̄. **Quidā** enim dicūt ex ope opato: nō q̄ aliq̄ vtute
naturali vel sup̄naturali inexistēte subiecte: s̄ ex vtute diuina. ex de
creto siue p̄cto diuine misericordie assistēte aqua b̄n̄dicta tales ef
fectus efficiet̄. **Et** si querūt ab istis vbi in sacra scriptura reperit̄
q̄ tale de⁹ pep̄erit cū ecclesia aut cōstituerat decretū. responde
tur q̄ ibi p̄ dñs m̄qt luce. x. **Qui** vos audit me audit: ecce dedi
vob̄ potestātē calcādi sup̄ omēz vtutē in m̄di: hāc eccie sue sancte
dedit potestātē: vt q̄n diceret illud qd̄ p̄ eū ad hoc institutū ē de⁹
faciet illud vtputa arceat demōes vel hui⁹modi. **Alij** vero dicūt
q̄ vtute sup̄naturali diuina inexistēte hoc efficiet aq̄ b̄n̄dicta: licet hec
vtus nō sit tāta q̄nta in sacramētis q̄ sit sufficiens dispositō ad gr̄az
Quantū vero ad effectū q̄ est deletio peccatorū venialiu⁹. **Hec** ē
sentētia alberti magni ⁊ sancti thome. **Et** aliorū multorū doctoz
q̄ opat̄ p̄ modū meriti inquantū exat̄ motū voluntatis: p̄ que
fit peccatorū remissio. **Scōs** aut̄ mod⁹ dicēdi vidēt esse durandi
i q̄rto: vtz q̄a cū pace oim ⁊ sub vnitāte p̄sentē p̄posui dēmina
re articulū: p̄termis̄sa ampliori hoz modoz dicēdi p̄bilitatis
cōpatōe: cū vtq̄ sit satis p̄babilis: ⁊ habeat magne auctoritatē
vitos legētis arbitrio: in illos dicēdi modos lectoz cōmitto: q̄a
q̄cunq̄ illoz electo p̄missa in sue veritatis robore manēt solidas
ta. **Quibus** omnibus hoc adiudendū est. q̄ vt m̄qt sanctus tho. in
q̄rto di. xij. **Q** cū apponit̄ aqua nō b̄n̄dicta ad b̄n̄dictā totū
effiat b̄n̄dictū. **Veritas** enim acq̄sita aq̄ ex b̄n̄dictōe puenit ad
aquā additā: magis enī dignū trahit ad se minus dignū. **Verū**
tñ hugo sup̄ q̄rto dicit sic: q̄ b̄n̄dictio aque fuit instituta: vt aq̄
si addit̄ in debita q̄ntitate aque b̄n̄dicte in tota fit b̄n̄dicta:
¶ **Capitulum** xij. ostendens q̄ aqua b̄n̄dicta non est sacramē
tum sed sacramentale: —

518 Cetera

Quoniam supradicten⁹ consideranti sacramenti diffinitionem
qua magister sententiarum in .q. di. i. sacramentum diffini-
ens ita loquitur. Sacramentum est sacre rei signum / fortas-
sia videri poterit premissis consideratis sacramenti diffinitionem com-
petere aque benedictione preteritum cum ad sacramentum nove legis nihil ali-
ud exigere videatur nisi quod significet et efficiat. Et dicente **Augustino**
li. de doctr. cu. Sacramentum est invisibilis gratie visibilis forma:
itaque ut exponit magister ut similitudinem gerat et causa existat.
Que oia aque benedictione veniunt quis potest arguere intuens eas ha-
bent in ecclesia in signum rei sacre. et ut prelibata ostendunt multiplicem
eius efficaciam ideo veniens iudicavi ut noster tractatus per oia im-
perturbato sine claudat assignata differentia sacramentalium a sacra-
mentis ostendere quod non obstantibus an dictis / aq benedicta non sit sacra-
mentum. **Notandum** igitur quod dicitur sacramentalius a sacramentis ex qua
dupli^r ratio accipi potest prout ex varijs locis sancti doctoris colli-
gere valui. **Primo** ex parte institutonis quod sacramenta sunt a christo
ihesu immediate sunt instituta que cum sint legis fundamentum non nisi
a legislatore a quo lex robur accepit et virtutem institui possunt
ut in .iii. parte **sanctus thomas** de duat. Sacramentalia ab ecclesia se-
pe per summos pontifices siue per generalia sacra capitula sunt insti-
tuta ut super in capitulo diffuso et sermone declaratum est. **Secunda** dif-
ferentia sumitur ex parte significatiois. **Primo** quo notandum quod cum sacra-
mentum secundum proprietatem vocabuli videtur importare sanctitatem adive ut
dicatur sacramentum a sacramento siue quod aliquod sacramentum non quodlibet signum
dicatur sacramentum sed illud quod est signum sacre rei adiuu^m id est sacramentis
sanctificationis sumens sacramentum. **Ex** quibus colligitur duo esse ne-
cessaria quod aliqua signa proprie dicantur esse sacramenta. **Primo** quod si-
gnificet rem sacramentalem quam perfectio sanctitatis humane importat ratio-
ne illius que dispositionem ad sanctitatem significat et non ipsam sanctita-
tem non dicuntur sacramenta sed dici possunt sacramentalia. **Unde**
sanctus thomas .m. .3. parte .q. .6. ar. .2. dicit quod quod res denominatur
a fine et complemento. dispositio autem non est finis sed ipsa perfectio et
ideo que significant perfectionem sanctitatis ad sanctitatem non dicun-
tur sacramenta sed sola illa sacramentalia sunt. ut aqua benedi-
cta et huiusmodi. **Secundum** necessarium ad perfectam rationem sa-
cramenti est quod tale signum aliquo modo sit causa sacre rei signifi-
cative et hac ratione sacramenta veteris legis non debent dici sacramen-
ta proprie sed signa vel secundum quod sacramenta que non efficiunt quod figurant.

Sacramenta
Redemptio
Sunt huiusmodi
Sacramenta

Sacramenta sunt huiusmodi
sacra
Sunt huiusmodi
Sunt huiusmodi
Sunt huiusmodi
Sunt huiusmodi

Pmo

20

3a dnd

4ta dnd

5a dnd

6a dnd

vt dicit magister in .g. di. 6. Tercia assignat differentia sacramentalium a sacramentis ex parte effectuum .qz. vt dicit s. in d. 9. tbo. in .3. di. 6. Sacramenta noue legis hnt effectum in offerendo gratiam q. p. f. d. e. morbo subuenit contra que effectum sacramentum ordinat. Sed sacramentalia hnt effectum in remouendo contrarias dispositioes vel impedimenta gratie: hec ille. Ecce clara ora. On idem doctor de bndicta aqua ad nostrum propositum ita loquitur in .g. di. 2. Aqua bndicta no directe ordinat ad remediuz pstandum s. ad remouendum phibens. On datur contra demonum nequicias et venialia et omne qd sacramentorum effectum impedit potest. et propter hoc no est sacramentum: qz remouens phibens est agens p. accedens: s. est sacramentale quasi quedam dispositio ad sacramenta: hec ille. Quarta differentia potest assignari s. m. supius dicta in .vi. c. ex parte modi operantis siue efficientie. qz sacramenta noue legis ex ope operato suos operant effectus. Sacramentalia vero s. m. opinionem communiorem ex ope operante. Et ita patet clauissime differentia sacramentalium a sacramentis siue sacramentorum a sacramentalibus. Quibus applicatis ad nostrum propositum euidenter colligitur qd aqua bndicta sit sacramentale et non sacramentum q. erat in hoc vlt. c. declarandum. Et ab aliquo doctore vocatur sacramentum: sicut a Hugone de sancto vi. li. de sacramentis qui loquendo de aqua bndicta ita dicit. Hec est autem sanctificatio huius sacramenti q. aqua penitentiarum significat. Tbi sacramentum capit largissime p. eo q. est signum qualitercuq. sacre et non proprie sacramentum putat ad pns opusculi de aqua bndicta sine constituto: cu. spe diuini auxilij dirigendus est sermo ad materiam questum.

Secundus articulus. De virtute.

Postquam visus est de virtute aq. bndictae q. p. ypothesim p. m. m. tatis dabat intelligi. Nunc ad materiam q. h. n. r. a. p. c. e. d. i. c. e. r. a. t. i. o. Cum autem quaeritur an aq. bndicta sit maioris virtutis q. elementale sacramentum altaris spes ipas sensibiles s. m. se distinde doctores connumerant extra res contenta et signata dicentes tunc esse in sacramento eucaustie: scz illud qd est sacramentum tantum vicz spes panis et vini et illud qd est sacramentum et res scz corpus xpi verum et illud qd est res tantum vicz ipa unitas corporis mistici. Porro primo vnaz talem propositum tanq. fundamentum r. i. s. i. o. n. i. s. et veritatis q. est ista. Quod species p. d. i. c. t. e. sacramentalis secundum se hoc est circumscripto corpore xpi vero nullaz virtute specialez nec efficaciam causalitatis cuiuscumq. effectus in anima suscipietis sacramentum.